

IT HUJJATLARIDA QO‘LLANILADIGAN INGLIZ TILINING LEKSIK XUSUSIYATLARI

Rajapov Bobur Odilbekovich

Ma'mun universiteti Filologiya fakulteti "G'arb tillari va adabiyoti" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur tezis ingliz tilining axborot texnologiyalari (IT) sohasida, xususan texnik hujjatlar, dasturiy ta'minot qo'llanmalari, API dokumentatsiyalari va onlayn texnik platformalarda qo'llanishiga xos bo'lgan leksik xususiyatlarni chuqur tahlil qilishga bag'ishlangan. Tadqiqot jarayonida IT hujjatlarida keng uchraydigan terminologik birliklar, professional jargon, qisqartmalar va akronimlar, neologizmlar, buyruq shaklidagi fe'llar hamda aniqlik, izchillik va ixchamlikni ta'minlovchi leksik vositalar ilmiy jihatdan o'rganildi. Shuningdek, ingliz tilining global lingua franca sifatidagi roli IT sohasida xalqaro professional muloqotni shakllantirishdagi ahamiyati yoritildi. Tadqiqot natijalari IT hujjatlari tili mustaqil va tizimli leksik qatlamga ega ekanini, u texnik aniqlik, standartlashuv va foydalanuvchi yo'naltirilganlikni ta'minlashga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: *IT hujjatlari, leksik xususiyatlar, terminologiya, texnik diskurs, ingliz tili, neologizmlar, standartlashuv.*

KIRISH

So'nggi o'n yilliklarda axborot texnologiyalari jamiyat taraqqiyotining muhim harakatlantiruvchi kuchiga aylandi. Dasturiy mahsulotlar, raqamli platformalar, sun'iy intellekt tizimlari va veb-texnologiyalar global miqyosda jadal rivojlanmoqda. Ushbu jarayon ingliz tilining IT sohasidagi yetakchi aloqa vositasi sifatidagi mavqeini yanada mustahkamladi.

IT sohasida yaratiladigan texnik hujjatlar — foydalanuvchi qo'llanmalari, texnik spetsifikatsiyalar, API hujjatlari va dasturchilar uchun yo'riqnomalar — muayyan lingvistik xususiyatlarga ega. Ularning asosiy vazifasi murakkab texnik jarayonlarni aniq, izchil va xatosiz tarzda ifodalashdan iborat. Shu bois IT hujjatlari tili umumadabiy ingliz tilidan sezilarli darajada farq qiladi.

Mazkur tezis ingliz tilining IT hujjatlarida qo'llanishiga xos bo'lgan leksik tizimni lingvistik va funksional nuqtai nazardan tahlil qilishni maqsad qiladi.

DOLZARBLIGI

Tadqiqot mavzusining dolzarbligi bir nechta ilmiy va amaliy omillar bilan belgilanadi. Avvalo, ingliz tili global IT hamjamiyatida yagona ishchi til sifatida faoliyat yuritmoqda. Turli mamlakat vakillari bo'lgan dasturchilar va muhandislar o'zaro aynan ingliz tilida muloqot qiladilar.

Ikkinchidan, texnik hujjatlar sifati dasturiy mahsulotlarning samaradorligi va xavfsizligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Leksik noaniqlik yoki noto'g'ri termin tanlovi texnik xatolar, noto'g'ri foydalanish va iqtisodiy zarar keltirib chiqarishi mumkin.

Uchinchidan, IT sohasida terminologiya juda tez yangilanadi. Sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar va kiberxavfsizlik kabi yo'nalishlarning rivojlanishi yangi neologizmlarning paydo bo'lishiga olib kelmoqda. Bu jarayonni ilmiy jihatdan tahlil qilish zamonaviy tilshunoslik uchun dolzarb masala hisoblanadi.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda kompleks ilmiy metodologik yondashuv qo'llanildi:

Deskriptiv metod – IT hujjatlarida uchraydigan leksik birliklarni aniqlash va tasniflash;

Qiyosiy-tahliliy metod – IT hujjatlari tili va umumadabiy ingliz tili o'rtasidagi farqlarni ochib berish;

Korpus lingvistikasi metodi – rasmiy dasturiy hujjatlar, ochiq manbali platformalar (GitHub, Stack Overflow) materiallari asosida;

Funksional-pragmatik yondashuv – leksik birliklarning kommunikativ vazifalarini aniqlash;

Terminologik tahlil – IT terminlarining semantik va struktur xususiyatlarini o‘rganish.

Ushbu metodlar tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligini ta’minladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tahlil natijalari ingliz tilidagi IT hujjatlarida bir qator barqaror leksik xususiyatlar mavjudligini ko‘rsatdi.

Birinchidan, terminologik zichlik yuqori darajada ekanligi aniqlandi. Algorithm, framework, deployment, encryption, debugging kabi terminlar ko‘p ma’noilikdan holi bo‘lib, faqat bitta aniq texnik tushunchani ifodalaydi.

Ikkinchidan, akronim va qisqartmalar keng qo‘llanadi (API, CPU, UI, UX, HTML), bu esa matnning ixchamligi va tezkor o‘qilishini ta’minlaydi.

Uchinchidan, imperativ fe‘l shakllari (install, configure, execute, run) ustunlik qiladi. Bu hujjatlarning ko‘rsatma va yo‘riqnoma xarakteriga mos keladi.

To‘rtinchidan, neologizmlar va murakkab birikmalar (cloud-native, user-centric, open-source) zamonaviy texnologik tushunchalarni ifodalashda muhim ahamiyatga ega.

Natijalar IT hujjatlari tili yuqori darajada standartlashtirilgan va funksional jihatdan samarali ekanini tasdiqlaydi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilining IT hujjatlarida qo‘llanishi maxsus leksik tizim orqali amalga oshiriladi. Ushbu tizim aniqlik, mantiqiylik va xalqaro tushunarlik tamoyillariga asoslangan. Tadqiqot natijalari IT hujjatlari tilini o‘rganish texnik tarjima, akademik tilshunoslik, hamda IT mutaxassislarini tayyorlash jarayonida muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanini ko‘rsatadi. Mazkur ish kelgusida texnik diskurs va kompyuter lingvistikasi yo‘nalishidagi tadqiqotlar uchun ilmiy asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Crystal, D. English as a Global Language. Cambridge University Press.
2. Hutchinson, T., Waters, A. English for Specific Purposes. Cambridge University Press.
3. Bowker, L. Computer-Aided Translation Technology. University of Ottawa Press.
4. McEnery, T., Hardie, A. Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice. Cambridge University Press.
5. Swales, J. Genre Analysis. Cambridge University Press.
6. ISO/IEC Technical Documentation Standards.